

Co teraz oznacza nazwa „naturalna woda mineralna”

W ostatnim czasie, w celu przystosowywania naszych krajowych przepisów do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej dokonano bardzo poważnych zmian w dwóch aktach prawnych, dotyczących wód butelkowanych.

W ubiegłym roku, zmiany te wprowadzone zostały przez poprawki do ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia z 2006 r., które zamieszczono w ustawie z 8 stycznia 2010 r. Nowe zapisy w ustawie zmieniły w zasadniczy sposób definicję naturalnej wody mineralnej, pomimo że dodano do niej tylko dwa wyrazy. Definicja ta mówi teraz, że naturalna woda mineralna to: – *woda podziemna wydobywana jednym lub kilkoma otworami naturalnymi lub wierconymi, różniąca się od wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi pierwotną czystością pod względem chemicznym i mikrobiologicznym oraz charakterystycznym stabilnym składem mineralnym, a w określonych przypadkach także właściwościami mającymi znaczenie fizjologiczne, powodującymi korzystne oddziaływanie na zdrowie ludzi.* W poprzedniej definicji nie było słów „w określonych przypadkach” i dlatego wszystkie wody uznane za **naturalne wody mineralne** miały z natury rzeczy korzystne oddziaływanie na zdrowie ludzi. Teraz wszystkie wody wydobywane spod ziemi przy zachowaniu naturalnej czystości, zgodnie z tą definicją, mogą otrzymać nazwę naturalna woda mineralna, niezależnie od stopnia mineralizacji, a do tego czasu nazwa ta przysługiwała tylko tym, które miały znaczącą zawartość składników mineralnych.

W obecnym roku wprowadzono również nowe rozporządzenie w sprawie naturalnych wód mineralnych, wód źródłanych i wód stołowych. W rozporządzeniu tym z dnia 7 maja 2011 r. nie ma już jak w poprzednich rozporządzeniach definicji naturalnych wód mineralnych, wód źródłanych i wód stołowych, z których konsumenci dowiadawali się, co to są naturalne wody mineralne i inne rodzaje wód.

Dotychczas nazwa „**naturalna woda mineralna**” oznaczała wodę zawierającą bogactwo ważnych dla zdrowia człowieka składników mineralnych i przeznaczona była do picia w celach **dietetycznych, odżywczych i profilaktyczno-zdrowotnych**. Pojęcie takie utrwaliło się przez wiele dziesiątków lat i weszło na trwałe w świadomość konsumentów. Kodyfikowało to też wiele aktów prawnych, na przykład rozporządzenie ministra zdrowia, w którym napisano, że: *naturalna woda mineralna to woda podziemna, pierwotnie czysta posiadająca właściwości odżywcze lub dietetyczne, zawierająca powyżej 1000 mg/dcm³ rozpuszczonych składników mineralnych (...) lub zawierająca w określonym stężeniu jeden ze składników mających znaczenie fizjologiczne (wapń, magnez, sód, żelazo, chlorki, siarczany, wodorowęglany).*

Dokonane teraz zmiany oznaczają w praktyce to, że w dużej części wód, które mogą nazywać się *naturalnymi wodami mineralnymi*, nie będzie takiej ilości składników mineralnych, które by mogły mieć znaczenie fizjologiczne powodujące korzystne oddziaływanie na zdrowie ludzi, a konsumenci będą musieli zmienić swój dotychczasowy sposób myślenia na ten temat i przewartościować swoje pojęcia w tej materii. Bez odpowiedniego wyjaśnienia tych zmian konsumenci będą mieli problemy z wyborem odpowiedniej dla siebie wody.

Przepisy dotyczące wód butelkowanych stosowane w **Unii Europejskiej** oparte są na określeniach, jakie zastosowano we Francji w XIX wieku, kiedy rozpoczęto tam butelkować przemysłowo wody wydobywane spod ziemi. Wody te nazywano **wodami mineralnymi**, nawiązując do ich pochodzenia z podziemnych pokładów „**hydromineralnych**”, czyli wodonośnych warstw mineralnych. Nie zwracano wówczas uwagi na

Zmiany w nazewnictwie wód butelkowanych

Naturalne wody mineralne są obecnie podzielone na cztery kategorie:

- wysokozmineralizowane – mające powyżej 1500 mg/l składników mineralnych,
- średnizmineralizowane – mające od 500 do 1500 mg/l składników mineralnych,
- niskozmineralizowane – mające nie więcej aniżeli 500 mg/l składników mineralnych,
- bardzo niskozmineralizowane mające nie więcej niż 50 mg/l składników mineralnych.

poziom zawartych w wodzie składników mineralnych i nazwę tę stosowano niezależnie od poziomu mineralizacji wody. Podobne nazewnictwo wody wydobywanej spod ziemi stosowano też w innych krajach zachodnioeuropejskich, opierając się na lacińskim czasowniku *minare* – to znaczy kopać, co według tego oznaczało, że woda mineralna to woda wykopana spod ziemi.

Natomiast w krajach Europy Środkowej nazewnictwo dotyczące wód podziemnych, ukształtowało się na podstawie ustaleń przyjętych na Międzynarodowym Kongresie Balneologicznym, w **Nauheim** w Niemczech 26 września 1911 r. Przyjęto tam zasadę, że: *pod pojęciem wód mineralnych rozumie się takie wody, których zawartość rozpuszczalnych substancji stałych wynosi więcej niż 1000 mg w 1 kg wody.* Zasadę tę przyjęto również na posiedzeniu niemieckiego związku producentów i sprzedawców artykułów spożywczych w 1929 roku i zapisano w niemieckim kodeksie artykułów spożywczych. Zaakceptowano ją także potem na walnym zebraniu chemików niemieckich zajmujących się środkami spożywczymi z udziałem przedstawicieli przemysłu i handlu z branży wód mineralnych w 1930 r.

Potwierdzeniem stosowania tej zasady w nowszych już czasach w Niemczech jest zapis w rozporządzeniu Federalnego Ministra Zdrowia o naturalnej wodzie mineralnej, wodzie źródłanej i wodzie stołowej z 1 sierpnia 1984 r. Także w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/54/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie wydobywania i wprowadzania do obrotu naturalnych wód mineralnych zapisano, że woda może być uznana za naturalną wodę mineralną, jeżeli posiada właściwości wynikające z jej składu mineralnego, na podstawie których była uznana za naturalną wodę mineralną w państwie członkowskim pochodzenia wody, przed dniem 17 lipca 1980 r. Taki przypadek występuje w szczególności m.in., gdy określona woda, u źródła i po butelkowaniu, zawiera na kilogram minimum 1000 mg ogólnej zawartości substancji stałych w roztworze.

W Polsce nazewnictwo ustalone w **Nauheim** przyjęło się jeszcze przed wojną, wypierając stosowaną wcześniej nazwę „*wody kruszcowe*”, ale wprowadzono go oficjalnie w 1954 r. na I Ogólnopolskim Zjeździe Balneologicznym w Inowrocławiu. Wody **niskozmineralizowane** o zawartości składników stałych w granicach od 500–1000 mg/l nazwano **akratopegami** – zamiennie wodami zwykłymi, wody o mineralizacji poniżej 500 mg/l „**wodami słodkimi**”, a te poniżej 200 mg/l nawet „**wodami ultrasłodkimi**”. Nazewnictwo takie funkcjonuje do dzisiaj w **balneologii** oraz **hydrogeologii** i było respektowane w naszym kraju w stosunku do **wód butelkowanych** do 1990 roku.

Abym racjonalnie korzystać z możliwości zdrowotnych, jakie dają naturalne wody mineralne, potrzebna jest teraz duża wiedza i świadomość konsumentów. W tej sytuacji niezmiernie ważną sprawą jest, aby konsumenci mając do wyboru całą gamę wód, zwanych **teraz „naturalnymi wodami mineralnymi”**, umieli dobrać takie, które mogą służyć ich zdrowiu. Potrzebna jest zatem odpowiednia edukacja konsumentcka, którą podjęło już Polskie Towarzystwo Magnezologiczne im. prof. Juliana Aleksandrowicza w ramach programu edukacyjnego „Woda dla zdrowia”, na portalu internetowym www.wodadlazedrowia.pl

Tadeusz Wojtaszek

„Program woda dla zdrowia”, t.wojtaszek@ptmag.pl

Uwagi do stanowiska KIGPR o zmianach w przepisach dot. wód butelkowanych

Artykuł zamieszczony na portalu internetowym „Woda dla zdrowia”, w którym piszemy o zmianach, jakie dokonują się w oznaczeniu wód butelkowanych, wzbudził dziwnie nerwową reakcję Krajowej Izby Gospodarczej „Przemysł Rozlewniczy”, tak jakby nikt nie miał prawa dowiedzieć się prawdy o tych zmianach i ich skutkach.

Twierdzenie, w opublikowanym stanowisku KIGPR, że wprowadzone ostatnio przepisy *nie wprowadzają żadnych zmian w tym zakresie*, jest nieprawdą, ponieważ zmiany te są bardzo znaczące i dotyczą dwóch aktów prawnych. W rozporządzeniu z dnia 7 maja 2011 r. nie ma definicji naturalnych wód mineralnych, wód źródłanych i wód stołowych, z których konsumenci dowiadawali się, co to są naturalne wody mineralne i inne rodzaje wód, a poprawki do ustawy o **bezpieczeństwie żywności**

i żywienia z 2006 r. zamieszczone w ustawie z 8 stycznia 2010 r. spowodowały to, że teraz każdą wodę spod ziemi można będzie nazwać *naturalną wodą mineralną* niezależnie od stopnia jej mineralizacji. I to są właśnie te zasadnicze zmiany, które opisałem szczegółowo w tym artykule.

Wyjaśniam w nim również, jak korzystać z informacji obowiązujących w zakresie kwalifikacji różnych rodzajów wód butelkowanych i ich opisów, a wiadomości te można skonfrontować w podanej literaturze.

Społeczeństwo powinno być poinformowane o tych zmianach, gdyż ma to bardzo duże znaczenie dla **zdrowia publicznego**. Przy dużych niedoborach składników mineralnych w naszym pożywieniu to właśnie naturalne wody mine-

Stanowisko Krajowej Izby Gospodarczej „Przemysł Rozlewniczy” w sprawie zmian w przepisach dotyczących wód butelkowanych i informacji rozpowszechnianych w mediach i zamieszczanych na stronach internetowych, zwłaszcza w portalu „Woda dla zdrowia”

Wejście w życie nowego Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie naturalnych wód mineralnych, wód źródłanych i wód stołowych z dnia 7 maja 2011 r. (DzU nr 85 poz. 466) spowodowało pojawienie się nieprawdziwych informacji na niektórych stronach internetowych i w prasie, inspirowanych przez portal „Woda dla zdrowia”. Informacje te dotyczą klasyfikacji rodzajowej wód naturalnych udostępnianych w opakowaniach jednostkowych. Aby zapobiec dalszemu niewłaściwemu interpretowaniu obowiązujących od maja br. przepisów, chcielibyśmy podkreślić, że przepisy te nie wprowadzają żadnych zmian w tym zakresie w kwalifikacji wód butelkowanych. Wody butelkowane (naturalne wody mineralne, źródlane i stołowe) jako środki spożywcze podlegają przepisom zawartym w ustawie o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

Aktualnie obowiązujące definicje poszczególnych rodzajów wód (kwestionowane przez portal „Woda dla zdrowia”) zostały podane już w dokumencie z 2006 r. DzU nr 171 poz. 1226) oraz w 2010 r. (DzU Nr 21 poz. 105) – **w związku z koniecznością dostosowania przepisów i wymagań polskich do tych obowiązujących w Unii Europejskiej**. Należy przy tym zaznaczyć, że obecnie prowadzone są prace oraz dyskusje na forum Komisji Europejskiej ds. naturalnych wód mineralnych, których wynikiem będzie nowelizacja dotychczas obowiązujących dyrektyw europejskich. Nie przewiduje się jednak zmiany definicji naturalnej wody mineralnej z uwzględnieniem minimalnego limitu rozpuszczonych składników mineralnych. Polska wnioskuje natomiast o przywrócenie wodzie źródlanej określenia „naturalna” i zgłasza szereg istotnych dla interesu naszego kraju wniosków dotyczących wymagań jakościowych dla poszczególnych rodzajów wód.

Przedstawiciele portalu „Woda dla zdrowia” (w szczególności Pan Tadeusz Wojtaszek) w artykule pt. „Rewolucja w butelce wody” informują między innymi: „Teraz musimy przyzwyczaić się do tego, że naturalna woda mineralna może nie mieć składników mineralnych i być produkowana ze zwykłej wody”.

Nasuwają się pytania – co znaczy zwykła lub niezwykła woda?

I dalej: „dotychczasowa nazwa naturalnej wody mineralnej oznaczała wodę zawierającą bogactwo minerałów”. Kolejne pytania – co znaczy „bogactwo”? Rodzaje? Stężenie tych składników? Jakich? Za najbardziej wartościowe dla zdrowia autorzy artykułu uznają wody wysokozmineralizowane zawierające głównie: wapń, magnez, sód, chlorki, siarczany i wodorowęglany”, kwestionując wartość i jakość pod względem zdrowotnym innych wód.

Ponieważ portal „Woda dla zdrowia” zapowiada szeroką kampanię edukacyjną konsumentów, konieczna jest **konfrontacja przedstawianych na portalu – nieuzasadnionych naukowo stwierdzeń – ze stanem wiedzy** na temat składu chemicznego wód naturalnego pochodzenia (podziemnych), funkcji wody wypijanej w organizmie i przyswajalności poszczególnych składników.

Zarówno w przypadku wód butelkowanych, jak i wód leczniczych przyswajalność substancji mineralnych jest uzależniona nie tylko od ich składu chemicznego, ale również od wielu czynników, takich jak: dzienna i jednorazowa dawka wody, sposób jej picia, temperatura, spożywanie wody przed lub w trakcie posiłku, czasu trwania kuracji. Nadmienić należy, iż wody lecznicze powinny być stosowane do kuracji pitnych (krenoterapii) z przestrzeganiem wskazań lekarskich.

ralne z odpowiednią ilością biopierwiastków mogą **stanowić uzupełnienie** naszej diety w te bardzo potrzebne dla organizmu składniki. Konsumentom powinni się dowiedzieć o tym i przyzwyczaić do tego, że nie jest to tak jak dawniej, kiedy naturalna woda mineralna oznaczała wodę, która zawierała składniki mineralne w ilościach mogących mieć znaczenie fizjologiczne powodujące korzystne oddziaływanie na zdrowie ludzi.

Zrozumiałe jest, że musimy dostosowywać nasze przepisy do standardów Unii Europejskiej, ale powinno to być robione w sposób jasny, otwarty, zrozumiały dla przeciętnego konsumenta. Wszelki kamuflaż i niedomówienia w tych sprawach powodują duże niejasności, budzą nieufność oraz utrudniają dotarcie prawidłowych informacji do społeczeństwa, a pokrętnie teraz tłumaczenia powodują jeszcze większe zamieszanie.

A oto podstawowe informacje udokumentowane badaniami z zakresu: hydrogeologii, biochemii, fizjologii i farmakodynamiki.

- Woda, zwłaszcza woda naturalnego pochodzenia jest jedną z podstawowych substancji niezbędnych do życia człowieka.

- Przewidywalność składników mineralnych z wody oraz jej wpływ na procesy trawienia i przemiany materii zależą od: typu chemicznego wody zwłaszcza rodzaju anionów (chlorki, siarczany, wodorowęglany), stosunków ilościowych pomiędzy głównymi składnikami, a nie tylko od ogólnego stężenia składników rozpuszczonych, lub ilościowej zawartości danego składnika (wapnia, magnezu, sodu, potasu). Dane z piśmiennictwa balneologicznego wskazują jednak, że drogą pokarmową przyswajamy tylko ok. 30% składników mineralnych dostarczanych z wodą. Ważne jest (ze względów zdrowotnych), że wody te są pierwotnie czyste pod względem chemicznym i mikrobiologicznym, nie wymagają uzdatniania środkami chemicznymi i fizycznymi (które zmieniają naturalne właściwości tych wód) i są rozlewane w warunkach zabezpieczających ich naturalne właściwości korzystne dla zdrowia i pełne bezpieczeństwo zdrowotne.

- Głównym przeznaczeniem wód nie jest suplementacja organizmu w składniki mineralne. Niektóre wody wysokozmineralizowane, a nawet średnizmineralizowane posiadają właściwości korygujące procesy trawienia lub perystaltykę jelit. Jest to jednak działanie wspomagające procesy fizjologiczne, a nie lecznicze. Jest ono podobne do oddziaływania innych produktów spożywczych (owoce, warzywa).

- Ze względu na uwarunkowania geologiczne większość zasobów łatwiej dostępnych wód naturalnych charakteryzuje się niską zawartością rozpuszczonych składników mineralnych (350–500 mg/dm³). Ale właśnie na ten rodzaj wód, w których występują też niskie stężenia chlorku sodowego, jest największe zapotrzebowanie – są one wykorzystywane do codziennego nawodnienia organizmu człowieka, rozpuszczenia spożywanych pokarmów, ich trawienia i wydalania – tzn. prawidłowego przebiegu procesów życiowych.

- Każda woda podziemna naturalnego pochodzenia zawiera rozpuszczone składniki mineralne, w różnych stężeniach i stosunkach ilościowych. Spośród wód butelkowanych udostępnianych w Polsce:

- 9 produktów charakteryzuje się zawartością ~ 140–200 mg/dm³ składników mineralnych (wody źródlane);

- 49 produktów zawiera 200–500 mg/dm³ (wody źródlane, niskozmineralizowane naturalne wody mineralne);

- 36 produktów zawiera 500–1500 mg/dm³ (średnizmineralizowane naturalne wody mineralne);

- 14 produktów zawiera > 1500–~3200 mg/dm³ (wysokozmineralizowane naturalne wody mineralne).

Jest rzeczą niezwykle cenną i ważną, że ze względu na wskazaną różnorodność tych wód, jakie posiadamy w Polsce, możemy je dobrać stosownie do swoich indywidualnych potrzeb – i do tego zachęcamy!

Krajowa Izba Gospodarcza „Przemysł Rozlewniczy”
przy współpracy Narodowego Funduszu Zdrowia Publicznego
Zakład Tworzyw Uzdrawiskowych Państwowego Zakładu Higieny

Portal „Woda dla zdrowia”, który ma charakter informacyjno-edukacyjny i działa pod patronatem stowarzyszenia naukowego, jakim jest Polskie Towarzystwo Magnezologiczne im. prof. Juliana Aleksandrowicza, prowadzi w tych sprawach edukację konsumencką, bo ma to służyć zdrowiu społeczeństwa. Publikacje zamieszczone na portalu oparte są na bogatej wiedzy ich autorów i literaturze naukowej oraz przepisach prawnych. Nad merytoryczną stroną portalu czuwa Rada Naukowa składająca się z wybitnych naukowców z różnych dziedzin wiedzy. Przydatność zaś wiadomości zamieszczanych na portalu weryfikują jego czytelnicy szukający wiarygodnych informacji na temat zdrowotnego znaczenia wód.

mgr Tadeusz Wojtaszek
kierownik Programu „Woda dla zdrowia”
członek Prezydium Zarządu Głównego PTMag